

УДК 007:304:070

*М. М. Кулинич**Українська академія друкарства***ЮЛІАН ВИСЛОБОЦЬКИЙ — ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР ЧАСОПISУ
«ВІСТНИК ДЛЯ РУСИНІВ АВСТРІЙСЬКОЇ ДЕРЖАВИ»**

Йдеться про відомого громадського діяча, знавця мов, здібного журналіста, письменника і видавця часопису «Вістник для русинів Австрійської держави» Юліана Вислобоцького. Досліджено найвагоміші його дописи (кореспонденції, нариси тощо). Викладено статистичні дані про кількість та тематику його публікацій.

Часопис, головний редактор, панегірик, публікація, псевдонім, стаття

Часопис «Вістник для русинів Австрійської держави» (далі «Вістник») виходив у Відні як продовження львівського «Галичо-руського вістника» упродовж 1850–1866 років. У грудні 1851 р. (а не у 1854 р., як подано у деяких працях) [4] відповідальним редактором «Вістника» був призначений Юліан Вислобоцький.

Біографія цього непересічного громадського і політичного діяча досі ще недостатньо вивчена. До того ж, в окремих статтях про нього неправильно подається навіть його прізвище: Вислородський [5], хоча він свої публікації, якщо не вживав псевдоніма чи криптоніма, підписував: Вислобоцький. Тож подамо уточнену біографію.

Народився Вислобоцький Юліан-Антоній Васильович 1819 р. у родині греко-католицького священика міста Зборів (звідси й псевдонім — Зборовський). Рід Вислобоцьких був добре знаний у цілому краї. Предками Вислобоцьких у 1794 р. було споруджено церкву Преображення Господнього у стилі бароко, яка, на щастя, уціліла під час страшної пожежі в 1865 р. [1] і збереглася донині. Батько помер, коли Юліанові виповнилося лише шість років. Початкову освіту Ю.-А. Вислобоцький здобув у рідному Зборові, середню — у Тернополі. Коли йому виповнилося 21 рік, він вирушив «в далеку путь над Чорне море». Про це він докладно розповів у автобіографічному нарисі «Щедрий вечер перед празником Богоявлення. Гадки и воспоминания», опублікованому на сторінках «Вістника» [2]. Читаючи ті спогади, можна дійти висновку, що він був романтиком і мав сквородинівський потяг до знань. Тож не дивно, що закінчивши університет (як стверджують усі дослідники, напевно у Львові), працюючи в друкарні Ставропігійського інституту й організувавши при ній літографічну майстерню, Юліан видрукував там власний рисунок, намальований безперечно під час мандрівки. Про це він так пише у прощальній статті останнього перед закриттям газети номера: «Кто собі мої молодечкі літа пригадає, той прилімне собі і овий рисунокъ, который я гейбы в засаду будущего житія... издалъ, а представивши лодку на взволнованном морю, ту же искусными письменами и слѣдующими словы приукрасилъ: «Най середь громів встрясаєсь вселенна, най взбурене море сї хмарами спыраєсь, и лодку

твою підводна скала сокрушає: ты сильными руками борися съ фалями, — а раптом лысне поміч зъ високого неба:

Изчезне тривога! Уповай на Бога!

Двадцять чотири літ тому, коли я помянутый рисунокъ рисовал и сіи слова писалъ, — но сміло сказати могу, що того изреченія свято держаль ємь ся, и щасливо бороль ємь ся не раз съ розгуканими фалями житя и щасливо доплывал до берега надїи, до берега щастя» [3].

У 1848 р. Юліан Вислобоцький розгортає активну громадську діяльність як учасник Руського Собору, член-засновник Головної Руської Ради. Його ім'я стає відомим у всій Галичині.

З 1949 р. він працює у столичному Відні, спочатку — працівником Надвірної і державної друкарсьн, а потім — урядовцем Міністерства внутрішніх справ.

У липні 1849 р. у Відні серед високих австрійських посадовців, правників та відомих слов'янських культурних діячів було організовано комісію зі створення юридичної термінології слов'янськими мовами. До цієї комісії поряд із такими видатними слов'янськими культурними діячами, як Вук Караджич, Павел Йозеф Шафарик, Ян Коллар, були включені Яків Головацький та Юліан Вислобоцький.

У лютому 1850 р., як ми вже зазначали, зі Львова до Відня було перенесено редакцію «Вістника». Ю. Вислобоцький став членом редколегії цього видання і пропрацював у ньому до кінця 1866 р., коли газета припинила свій вихід.

У грудні 1851 р., коли Ю. Вислобоцького було призначено на посаду головного редактора «Вістника для русинів австрійської держави», група читачів, які вже були обізнані з його діяльністю, привітали його як «Василя з Зборова» віршованим посланням, що було опубліковане під колективним псевдонімом «Русини з Станиславівського».

За жанром це панегірик, стилістичні особливості якого, дають підставу здогадуватися про вправну руку віршописця. Хоч у середині XIX ст. жанр панегірика ніби й девальгувався, часто у такій формі подавалась ідея не слави, а знеславлення. Натомість панегірик Василю Зборовському (Ю. Вислобоцькому) вповні витриманий у серйозному, так би мовити, класичному стилі. У творі прославляються заслуги родимця (земляка, співвітчизника) у діяльності на благо всього руського народу. Він великий діяч, бо стряс основи неволі, малодушності, бореться за справедливість, ширить просвіту, підтримує люд у смутку й допомагає йому в неволі.

Остання строфа звучить так:

Хто велик? / Тому честь, славу / восклицаютъ величаву.

/ В Вітчизні днесь і ввік / Блаженством ім'я вінчають

/ В тимпани ударяють: / Родолюбецъ чоловік.

Храни його нам, Єгова, — / Василя з Зборова [6].

Це ще раз засвідчує, що читачі вже добре ознайомилися з публікаціями Ю. Вислобоцького і були поінформовані про всі його добрі діла.

Перша публікація Василя Зборовського (з його підписом) з'явилась у восьмому числі «Вістника» за 23 лютого (7 березня) 1850 р. — оповідання «Інвалід Петро з Новосілки». Далі в часописі систематично з'являються його публікації під псевдонімом Василь Зборовський або його скороченими криптонімами: «В.З.», «Василій З.», «Василь З.», «Василь Зб.», «В. Зб.», «В. Збор.», «Вас. Збор.», «Зб.», а дуже рідко він підписувався криптонімами, складеними з початкових літер його справжнього наймення: «Юлій», «Ю.», «Ю.А.», «Ю.А.В.» (усього сім разів).

Найбільше підписаних публікацій у «Вістнику» припадає на 1850–1852 рр., потім таких значно менше, бувало, що протягом року (наприклад, 1856) немає жодної. Складається враження, що редакція «Вістника» з якихось причин відмовилася при публікації подавати підпис автора (прізвище, псевдонім, криптонім), за винятком художніх творів. Натомість майже завжди зазначалося місце (місто, село, округа), звідки надходив допис до редакції. Відповідно до цього, робимо висновок, що Юліан Вислобоцький (Василь Зборовський) публікував свої матеріали з такими позначеннями, як «Відень (і дата)», «З Віденського передмістя», «З-над Дуная» або й зовсім без будь-якої позначки автора (відповідно 55, 17, 2 і 4 випадки).

На якій підставі позначені в такий спосіб групи публікацій можна ідентифікувати як надійні Ю. Вислобоцькому (В. Зборовському)? Насамперед, вони споріднені з тими публікаціями, які підписані його «сталим» псевдонімом Василь Зборовський (скороченими варіантами):

мовностилістичними особливостями текстів;

тематикою дописів, зокрема, оглядових політичних статей, в яких виразно простежується австрійсько-урядова настанова;

ширшим порівняно з іншими авторами поглядом на суто «русинські», «русько»-локальні проблеми, що ставало можливим завдяки постійним, тривалим контактам з найвищими столичними урядовцями і надавало йому впевненості в трактуванні об'єкта роздумувань і логічних висновків;

тим, що автор у своїх публікаціях оперує не поголосками, а фактами, взятими, так би мовити, з перших рук в авторитетних інформаторів у Відні, що, певна річ, дописувачеві з провінції було недоступним.

Нарешті, такий автор мусив бути журналістом-професіоналом і написання статей, інформацій тощо; мало бути його постійною щоденною працею: хто ще міг би подавати статті (дописи) до кожного числа часопису? Однак за нашими підрахунками, цей автор опублікував у «Вістнику» 310 матеріалів, з яких лише півсотні «дрібніша» інформація!..

Через те, що підписані Василем Зборовським публікації не піддаються жодному сумніву щодо його авторства, то саме їх розглянемо як дзеркало його творчої постаті.

Отже, за кількістю, на першому місці в його доробку стоїть блок статей про журналістику, окремі часописи, літературно-наукові збірники й літературні видання — їх налічується 37. На другому місці — проблема християнської

віри й Церкви, моральності і патріотичної свідомості русинів (підавстрійських українців) — 34 публікації. Третє місце посідає блок статей (29 публікацій), у яких викладаються розмірковування про суспільно-політичний поступ і поліпшення соціального добробуту.

До найбільших за кількістю публікацій блока належать статті, у яких йдеться про міжнародну політику. Слід додати, що Юліан Вислобоцький (Василь Зборовський) в історії української журналістики, напевно, посідає місце піонера в таких жанрах, як коментатор-міжнародник, міжнародник-інформатор: у редагованому ним часописі «Вістник» саме він запровадив систематичну рубрику про міжнародні події і матеріали цієї рубрики підготував переважно самостійно або під своїм керівництвом.

Менша за кількістю від попередньої п'ята група (19 статей), до якої ми звели правознавчі статті. Всі вони спрямовані на те, аби допомогти підавстрійським русинам у протистоянні панівним лиходіям і в соціальному, і в освітньому, і в політичному (зокрема, під час виборів), і в культурному (зокрема, в питанні застосування мови під час провадження судових процесів, викладання в освітніх закладах тощо) аспектах. До простого блока (13 публікацій) ми включили статті, в яких автор уболівав за розвиток національного інтелектуального потенціалу. Немало статей присвятив В. Зборовський (13 публікацій) проблемі шкіл, а також вищих освітніх закладів.

Утім, В. Зборовський заповзятливо обстоював суспільний статус рідної мови (десять статей).

До найменших за кількістю публікацій належать такі останні блоки: руйнівна сила пияцтва (сім статей, зокрема один високохудожній нарис), авторські спроби у красному письменстві (шість публікацій) і на завершення — чотири статті з приводу проблем виборів до місцевого краєвого (Львівського) сейму та державного парламенту у Відні.

Певна річ, якщо взяти до уваги статті не підписані, а позначені «Відень», «З Віденського передмістя», «З-над Дуная» або й зовсім не підписані, без авторської позначки, то матимемо інший баланс, — це ж іще 188 публікацій! У такому числі взяти б на облік і короткі повідомлення про міжнародні події (а їх щонайменше півсотні).

Уяву про працьовитість Юліана Вислобоцького (Василя Зборовського) складемо собі, якщо додамо до вищесказаного його редагування отримуваних рукописів, кореспондування з дописувачами та адміністративно-організаційні заходи.

Завдяки намаганням головного редактора Юліана Вислобоцького *вперше в історії української преси* організовано випуск додатків до газети, які мали чіткий тематично-жанровий напрям і визначену читацьку адресу.

Перший із них — це тижневий додаток «Отечественный сборникъ повістокъ, сказокъ, историческихъ воспоминаній, господарскихъ и иныхъ общепользнихъ вістей», що видавався у 1853–1859, 1861–1862 і 1866 роках. «Отечественный сборникъ» виділяв багато місця для публікації художніх

текстів — поезій, оповідань, повістей як оригінальних, так і перекладних. Всього вийшло десять річників, сумарний обсяг яких становить 1860 сторінок.

Упродовж 1854–1856 рр. двічі на місяць виходив чотиристорінковий додаток до «Вістника» — «Домова школка». Всього було видано 72 номери загальним обсягом 288 сторінок. У цьому двотижневику друкувалися невеликі за розміром економіко-господарські та педагогічні статті, авторами яких були ті ж самі дописувачі, які друкувалися на сторінках «Вістника».

У 1858–1859 рр. видавався ще один додаток — «Сіонь, церковь, школа». Всього вийшло 53 номери загальним обсягом 424 сторінки. Додаток адресувався насамперед священикам; на його сторінках публікувалися життєписи деяких святих, церковні повчання на неділі і свята, зразки проповідей у відповідні дні релігійних свят, матеріали з історії церкви тощо.

Отже, важливу роль у формуванні політичних орієнтирів та ідеологічних засад відіграв відомий у той час громадський діяч, знавець мов, здібний журналіст, письменник і видавець Юліан Вислобоцький, який у грудні 1851 р. очолив редакцію, змінивши на цій посаді москвофіла Івана Головацького, і провадив керівництво часописом аж до 1866 р., коли в нових політичних обставинах видання було припинено урядом Австрії.

1. Вістникъ, часопись урядова політична и литературна для Русиновъ австрійской державы / [відп. ред. В. Зборовский]. — 1865. — Ч. 60. — С. 239. 2. Вістник... — 1852. — Ч. 3–4. 3. Вістник... — 21 грудня 1866. — Ч. 49. — С. 196. 4. Історія української літературної критики / М. Д. Бернштейн, Н. Л. Калениченко, П. М. Федченко та ін. — К.: Наук. думка, 1988. — 456 с. 5. Романюк М. Вислободський Юліан (Юрій) – Антін / М. Романюк // Українська журналістика в іменах / [за ред. М. М. Романюка]. — Львів, 1999. — Вип. 6. — С. 48–49. 6. Русини з Станіславівського. Хто вони? // Вістник, часопись урядова політична и литературна для Русинов Австрійской державы. — 4 (16) грудня 1851. — Ч. 143. — С. 572.

ЮЛИАН ВИСЛОБОЦКИЙ — ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР ЖУРНАЛА «ВЕСТИК ДЛЯ РУСИНОВ АВСТРИЙСКОГО ГОСУДАРСТВА»

Идет речь об известном общественном деятеле, знатоке языков, способного журналиста, писателя и издателя журнала «Вестник, для русинов Австрийского государства» Юлиана Вислобоцкого. Исследовано самые весомые его заметки (корреспонденции, очерки и тому подобное). Изложены статистические данные о количестве и тематике его публикаций.

JULIAN VISLOBOCKIY IS EDITOR-IN-CHIEF OF MAGAZINE OF «VISTNIK FOR RUSINIV OF THE AUSTRIAN STATE»

Speech goes about the known publicman, connoisseur of languages, capable journalist, writer and publisher of magazine of «Vistnik, for rusiniv of the Austrian state» of Julian Vislobockogo. Investigational his most ponderable notes (correspondences, essays and others like that). Statistical information is expounded about an amount and subject of his publications.

Стаття надійшла 19.04.10